

K osmdesátinám Michala Gibody

13. 11. 2018 / [František Ondriska](#)

Doc. RNDr. Michal Giboda, CSc. sa narodil 16. 11. 1938 v Štefanovciach, okr. Vranov nad Topľou, do rodiny päťhektarového gazdu. Po absolvovaní štúdia na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave pôsobil 2 roky na katedre telesnej výchovy Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Odtiaľ prešiel na Krajskú hygienickú stanicu v Košiciach, kde začínal ako vedúci parazitologického laboratória, neskôr oddelenia a v roku 1978 bol hlavným hygienikom Slovenska menovaný za vedúceho Referenčného laboratória pre Slovensko. Počas pôsobenia na Krajskej hygienickej stanici vyštudoval Prírodovedeckú fakultu UK v Bratislave (1968), akademický titul RNDr. v parazitológii získal v roku 1971 a v roku 1979 obhájil kandidátsku prácu a získal vedeckú hodnosť kandidáta vied (CSc).

Deutsche Akademische Austauschdienst udelila dr. Gibodovi grant k účasti na Kurzu tropickej medicíny v hamburskom ústave tropickej medicíny s následným výzkumom v protozoológii. Slovenské Ministerstvo zdravotníctva jeho účasť zamietlo s odôvodnením, že DAAD je agentúrou, ktorá tiež verbuje agenty. Ako prvý v Československu diagnostikoval Giboda kokciédie *isospora belli*, *isospora hominis*, a izoloval *leishmania tropica* z kožnej lézie. *Fasciola hepatica*, *dientamoeba fragilis* a *trichostrongylus* sp. sú jeho prioritné nálezy počas pôsobenia na Slovensku.

Z východného Slovenska publikoval 17 prípadov infekcie *strongyloides stercoralis*, čo je doteraz najväčší súbor v Československu. Nikto z infikovaných netrpel príznakmi ochorenia zo strany zažívacieho traktu, ale symptomatológia sa viazala na predilekčné miesta vychytávania cirkulujúcich imunitných komplexov: kožu, mozok a obličky.

V Košiciach pracoval šesť rokov v Slovenskej televízii – štúdio Košice, ako externý režisér dňa a písal publicistické scénáre. S lekarkou z kožného oddelenia FN Košice vyhrali celoštátnu súťaž s filmom „Trpké lásky“.

Na pozvanie riaditeľa Parazitologického ústavu ČSAV odchádza v roku 1981 z Košíc do Parazitologického ústavu Československej akadémie vied do Českých Budějovic, kde založil pracovisko orientované najmä na tropickú parazitológiu.

Problematiku riešil komplexne, súčasťou pracoviska bolo aj 10 postelí v Krajskej nemocnici pre hospitalizáciu a klinické sledovanie závažných importovaných parazitóz.

Z poverenia Ministerstva zdravotníctva Českej republiky vyšetril v rokoch 1982 až 1989 5121 osôb z 87 zemí všetkých kontinentov. Tropická parazitológia sa stáva dominantnou oblasťou v ďalšej profesnej činnosti doc. Gibodu, ktorú rozvíjal na významných pracoviskách v zahraničí, najmä v krajinách tropických oblastí.

V rokoch 1983-84 viedol laboratórium v nemocnici v Takeu v Kambodži, 3 roky po zvrhnutí Pol Potovej hrôzovlády. O práci v zdevastovanej zemi a nemocnici vydal knihu „Léčit a přežít v kambodžské nemocnici po Pol Potovi“.

V roku 1985 je pozvaný Ministerstvom zdravotníctva Kambodže na Inštitút malárie v Phnom Penhu kde spolu s kambodžským kolegom skúmajú rezistenciu plasmodium falciparum k antimalarikám. V roku 1986 organizuje „International Microsymposium on Imported Human Tropical Parasitoses“. Na Inštitute tropickej medicíny Pedro Couri v Havane na Kube pracoval v roku 1987, kde sa venoval dopadu antigénnej diverzity P. falciparum na hladinu protilátok u osôb infikovaných P. falciparum v rôznych geografických oblastiach. Prevalenciu humánných parazitov v Južnom Jemene sledoval v roku 1989 a v r. 1989 sa v Laosu venoval štúdiu malých motolíc prenášaných konzumáciou surových rýb.

Všetky vymenované zahraničné projekty priniesli prvotné informácie o humánných parazitózach v daných krajinách. Zvláštnu pozornosť vzbudili výsledky výskumu v Laose, a to i na diplomatickej úrovni. Československý veľvyslanec v Laosu informoval Ministerstvo zahraničných vecí ČSSR o uznaní práce výskumného tímu vedeného dr. Gibodou ktoré vyjadril reprezentant WHO v Laose a informoval o tom regionálnu radu WHO v Manile s doporučením ku spolupráci i na ďalšie obdobie.

Dr. J. R. Baker, Editor časopisu *Transaction of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene* sa v roku 1990 obrátil na dr. Gibodu so žiadosťou, aby napísal dva tzv. leading articles o výkume v tropickej medicíne a parazitológii v Československu a druhy prehľad o výkume v ďalších socialistických krajinách. Dôvodom bola minimálna znalosť ľudí na Západe o výkume v tomto regionu.

V rokoch 1992-93 pôsobil na Parazitologickom ústave McGill Univerzity v Montreale v Kanade kde ako nositeľ grantu z Medical Research Council of Canada, kde pokračoval v štúdiu prevencie fibrotického periovalného granulomu pri infekcii *Schistosoma mansoni*. V Portoriku bol v rokoch 1993 - 1999 vedúci katedry mikrobiológie na Lekárskej škole San Juan Bautista v Caguas a pokračoval v spolupráci s McGill Univerzitou vo výkume schistosomózy.

Pretože WHO malo zámer eradikovať schistosomózu v Karibiku, obrátilo sa na dr. Gibodu so žiadosťou aby preskúmal aktuálnu prevalenciu schistosomózy v Portoriku odkiaľ WHO v Ženeve nemalo žiadne zprávy. Vyšetrením 495 osôb, z toho 58% detí mladších ako 6 rokov, infikované boli len 3 osoby staršie ako 36 rokov.

Při vyšetření 4 potoků, 10 říek a 8 umělých jazier se nenašiel ani jeden exemplár *Biomphalaria glabrata*, medzihostiteľa *S. mansoni*. Všetky vyšetrené vodné plochy boli preplnené introdukovaným predatorom z Ďalekého Východu *Thiara granifera* a priestorovo úplne vytesnil zo všetkých sladkovodných plôch *B. glabrata*. Toto zistenie a niekoľko prípadov umrtia na schistozomózu viedli dr. Gibodu k zorganizovaniu „Internatinoal Workshop on Schistosomiasis in the Post-Transmssion Phase“ v portorickom San Juanu v roku 1998, len pre pozvaných. Plné znenie prednášok, odborníkov z WHO, Brazílie, Maroka, Egypta, Belgie, Nórska, Spojených štátov, Nemecka a Portorika sú publikované v špeciálnom vydaní časopisu *Acta Tropica* Vol. 77, 2000, str. 1-156. Sanjuanský workshop uviedol do klinickej nomenklatúry schistozomózy nový termín: „Post Transmission Schistosomiasis“.

Oblasť Karibiku a Južnej a Strednej Ameriky bola v devädesiatych rokoch minulého storočia zaujímavá politickou turbulenciou, ale v Československu sa o tom písalo „z druhej ruky“. Londýnsky editor BBC World Service, Czech Section, Vít Kolar sa obrátil na dr. Gibodu s návrhom ku spolupráci na základe jeho publicistických príspevkov najmä do internetového Neviditeľného psa.

V období 1900 až 2018 dr. Giboda publikoval 89 vedeckých publikácií najmä v zahraničných karentovaných časopisoch registrovaných v PubMed. Mimo túto databázu Giboda publikoval ďalších 7 vedeckých článkov v karentovaných časopisoch. Podľa Web of Science doc. Giboda má k januáru 2018 h-index 11 a jeho články boli citované 368 krát. Jeho práce sú citované v monografiách ako napríklad:

Manson's Tropical Diseases, IARC Monographs on the evaluation of Carcinogenic Risk to Humans, Vol. 61, Schistosomes, Liver Flukes and *Helicobacter pylori*.

Pre študentov San Juan Bautista School of Medicine napísal skriptá *Basic Medical Parasitology* s dôrazom na potreby klinika pri diferenciálnej diagnostike, vyhodnocovaní liečebných efektov, patologických základoch onemocnenia na parazitárne infekcie, apod. Okrem domácich grantov získal 3 granty z WHO a 1 grant z Medical Research Council of Canada.

Michal Giboda je členom Syndikatu Českých novinárov a publikuje články a eseje hlavne z oblastí vedy, vzdelávania a umenia. Je predsedom občianskeho združenia Dialog vedy s umením. Tomuto prepojeniu je venovaná kniha „Mosty a propasti mezi vědou a uměním“. Viedol sériu Verejných debát z významnými osobnosťami verejného, kultúrneho a vedeckého prostredia. 10 výbraných rozhovorov su obsahom knihy „K věci, rozhovory s lidmi, kteří mají co říci“. Staršieho data je knižná publikácia „Jednobuněční paraziti lidského střeva“.

V roce 2004 byl na návrh Ministerstva kultury České republiky menován za Národního korespondenta ČR v programu Výboru Evropské komise pro vzdělávání a kulturu s názvem Netd@ys Europe. Za dosiahnuté výsledky vo vedeckej činnosti bol 4 krát vyznamenaný doma a 3 krát v zahraničí (Kambodža-Ministerstvo zdravotníctva 1985, Portoriko-Sněmovňa reprezentantov 1997 a Portoriko-GlaxoWellcome Research Award za publikáciu „Dichotomous Effect of Steroid in Murine Schistosmiasis mansoni is changed by Antifibrotic Treatment“ roku 1997.

V roce 2014 je M. Giboda je zaradený do projektu Paměť národa(/Post Bellum: Příběhy 20. Století, a v roku 2016 je menován za čestného občana rodnej obce Štefanovce .